

KORI

Koulukohtaisen riskienarvioinnin
aivoriihi perusopetukseen

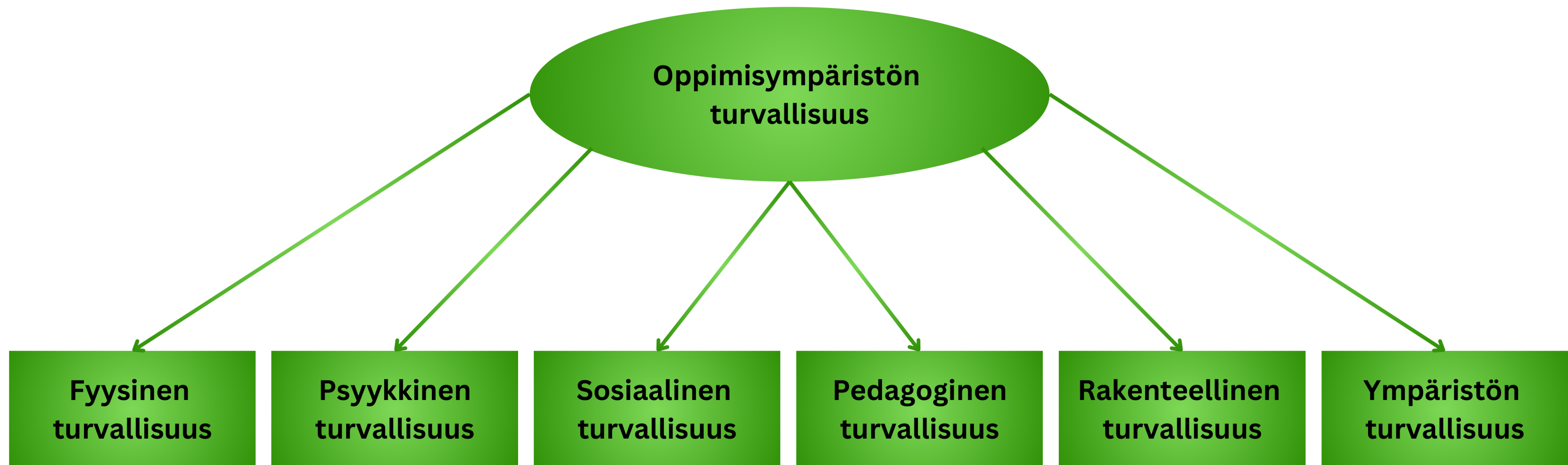

Mistä on kysymys?

Kädessäsi on perusopetuksen oppimis- ja työympäristöjen vaarojen tunnistamisen ja riskien arvioinnin työkalu.

Riskien arvioinnissa on kysymys siitä, että koulussa **tunnistetaan** oppimis- ja työympäristöjen **vaaroja** ja **arvioidaan** niistä seuraavia **riskejä**. Vaaratilanteet syntyvät sekä kouluyhteisön toiminnassa että toimintaympäristössä. Riskit täytyy tunnistaa aina **organisaatio- ja toimintaympäristökohtaisesti**. Turvallisuuutta ja vaaroja voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta kuvion 1 esittämällä tavalla.

Kuvio 1. Oppimisympäristön turvallisuuden osa-alueet. (Leino & Lindfors 2024)

Turvallisuuden fyysisellä ja psyykkisellä osa-alueella arvioidaan oppimisympäristön turvallisuutta yksilön näkökulmasta. Henkilön fyysistä turvallisuutta voivat uhata tahalliset teot, kuten väkivalta, päihteiden käyttö ja tapaturmat sekä vahingot, esimerkiksi yllättävä onnettomuus.

Psyykkisessä turvallisuudessa on kyse yksilön subjektiivisesta turvallisuuden tunteen kokemuksesta. Esimerkiksi kiusaaminen ja muu verbaalinen häirintä ja syrjintä uhkaavat oppilaan tai työntekijän psyykkistä turvallisuutta, samoin nonverbaalinen häirintä (ilkkuminen, käsimerkit).

Fyysiseen ja psyykkiseen osa-alueeseen liittyvät vaarat ovat oppilaiden ja henkilökunnan fyysisen koskemattomuuden tahallista tai tahatonta horjuttamista sekä tapahtumia, jotka vähentävät henkilön turvallisuuden tunnetta.

Sosiaalisen turvallisuuden osa-alueeseen kuuluvat oppilaiden ja henkilökunnan väliset suhteet ja vuorovaikutus, sovitut säännöt ja koulun käytänteet sekä turvallisuusilmapiiri. Sosiaalista turvallisuutta heikentää esimerkiksi se, että koulussa hyväksytään aggressiivinen käytös tai järjestysääntöjä ei noudateta.

Rakenteellinen ja ympäristöllinen turvallisuuden osa-alue puolestaan tarkastelevat oppimisympäristöä sekä rakennetun ympäristön että ympäristön olosuhteiden vaaroista käsin. Rakenteellinen turvallisuus tarkoittaa koulussa ja oppilaitoksessa kiinteistöön, kalusteisiin, välineisiin ja pihalueisiin liittyviä vaaroja ja riskejä.

Ympäristöllisen turvallisuuden osalta riskienarvioinnissa tunnistetaan rakennetun ympäristön ulkopuolelta tulevia vaaroja, kuten äärimmäiset sääilmiöt, pandemiat, vaaralliset eläimet ja esimerkiksi säteily- ja kemikaalionnettomuudet.

Riskienarvioinnin tulisi olla systemaattista ja ajantasaista.

Kenelle riskienarviointi kuuluu?

Riskienarviointia voidaan toteuttaa koko koulun tasolla tai tietyn oppimisympäristön, vaikkapa käsityön tai liikunnan oppimisympäristöjen tasolla.

Koko koulun tasolla riskienarvioinnin organisoii **koulun turvallisuustiimi** rehtorin ohjeistuksesta. Riskienarvioinnin voi toteuttaa turvallisuustiimi tai muu koulun turvallisuudesta huolehtiva ryhmä. Myös **oppilaat** on syytä ottaa mukaan riskienarviointiin esimerkiksi järjestämällä koulussa teemaviikko, jonka aikana kiinnitetään huomiota ympäristön turvallisuuden havainnointiin.

Näin toimit!

Tämän yksinkertaisen työkalun avulla koulu voi kartoittaa ja määritellä oman koulun merkittävimmät riskit ja niiden seuraukset.

Oleennaista on, että tämä arviointi tehdään laaja-alaisesti **yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa**. Riskien arviointi voidaan toteuttaa helposti esimerkiksi yhteisen aivoriihen avulla seuraavasti.

1

Pohtikaa yhdessä kouluanne kohtaavia mahdollisia uhka- ja vaaratilanteita.

Niitä voi alkuvaiheessa heittää ilmaan spontaanisti, pienryhmissä keskustellen tai vaikkapa jokainen osallistuja vuorollaan yhden lisää keksien. Kirjatkaa ne kaikki jäljempänä esitetyn **taulukon ensimmäiseen sarakkeeseen**. Kun riskienarviointiin osallistetaan oppilaita, tulee toteutuksessa ottaa huomioon ikä ja kehitystaso.

2

Pohtikaa sitten yhdessä tapahtuman todennäköisyys.

Merkitkää taulukon **toiseen sarakkeeseen todennäköisyys** lukuarvolla 1–3. Lukuarvon merkitys: 1 = epätodennäköinen, 2 = mahdollinen ja 3 = todennäköinen.

3

Pohtikaa sitten yhdessä tapahtuman seurausten vakavuus.

Merkitkää taulukon **kolmanteen sarakkeeseen seurausten vakavuus** lukuarvolla 1–3. Lukuarvon merkitys: 1 = vähäiset, 2 = haitalliset ja 3 = vakavat.

4

Alla olevasta riskitaulukosta näette jokaisen riskin riskiluvun (Taulukko 1). Merkitkää se neljänteen sarakkeeseen.

Taulukko 1. Riskiluvun arviointi: tapahtuman todennäköisyys ja seurausten vakavuus.

Tapahtuman todennäköisyys	Seurausten vakavuus		
	1. Vähäiset	2. Haitalliset	3. Vakavat
1. Epätodennäköinen	1. Merkityksetön riski	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski
2. Mahdollinen	2. Vähäinen riski	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski
3. Todennäköinen	3. Kohtalainen riski	4. Merkittävä riski	5. Sietämätön riski

Lähde: Työturvallisuuspakki.

5

Laittakaa tämän jälkeen riskit prioriteettijärjestykseen riskiluvun suuruus ja tapahtuman toistuvuus huomioiden.

6

Varmistukaa, onko tilanteeseen kehitetty ennaltaehkäisyä, ovatko toimintaohjeet ajantasaiset, ja onko toimintaa tilanteessa harjoiteltu.

Vaaratilanne ESIMERKKISIVU	Tapahtuman todennäköisyys	Seurausten vakavuus	Riskiluku 1-5	Millä tavoin ennaltaehkäistään?	Ajantasaiset toimintaohjeet/tiedot?	Onko toimintaa harjoiteltu?	Kuka hoitaa/vastaa?	Hoidettu/varmistettu?
Oppilaan väkivaltainen käytös välitunnilla	3	2	4	Välituntivalvonta, erit. katvealueet	Turvallisuuskansio ja sijaiskansio, suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, AVEKKI-koulutus viidellä opella	Perehdytys syksyn suunnittelupäivässä, sijaiset erikseen	Nimetty turvallisuustiimin jäsen	10.08.2023 15.10.2023
ESIM. Tapaturmat välitunnilla: liukastuminen/ putoaminen lumikasalta	3	1	3	Auraaajan ohjeistus	Yhteystiedot koulusihteerillä	Keskustelu auraaajan kanssa	Kouluisäntä	Ok Auraaaja vaihtuu 02/24
Kemikaali-onnettomuus lähistöllä	2	2	3	Sisällesuojautumisharjoitus	Turvallisuuskansio	Sisällesuojautumisharjoitus 24.10.2023	Turvallisuustiimi + oppilasagentit	Ohjeet täsmennetty harjoituksen perusteella EL/01.11.2023

Vaaratilanne	Tapahtuman todennäköisyys	Seurausten vakavuus	Riskiluku 1-5	Millä tavoin ennaltaehkäistään?	Ajantasaiset toimintaohjeet/tiedot?	Onko toimintaa harjoiteltu?	Kuka hoitaa/vastaa?	Hoidettu/varmistettu?

Mahdollisia vaaratilanteita pohdittaessa voi hyödyntää seuraavaa luetteloa:

1

Tulipalot (ml. tahallinen sytyttely)

2

Tapaturmat:

- liukastuminen/kompastuminen/kaatuminen, putoaminen
- palovammat
- kemikaaleille altistuminen
- tukehtuminen, hukkuminen
- viilto- tai pistohaavat, puristuminen
- liikenneonnettomuudet
- liikuntatapaturmat

3

Vesivahingot

4

Häiriötilanteet:

- sähkökatkot, vedenjakelun häiriöt, lämmönjakelun häiriöt

5

Ulkoiset uhkatekijät (yleensä sisälle suojautumista vaativia tilanteita)

- lähialueen onnettomuudet (kemikaalionnettomuudet, säteily)
- luonnonilmiöt (myrskytuulet, rankkasade, tulvariskit, miksei myös poikkeava kuumuus, kylmyys, liukkaus, lumisade...)

6

Henkilöturvallisuuden uhkatilanteet:

- erilaiset väkivaltatilanteet (tappelut, itsetuhoinen käytös, uhkaava ulkopuolinen henkilö)
- poistamistilanteet, kiinnipitotilanteet
- vakava kiusaaminen, häirintä tai syrjintä
- rikostilanteet (ilkivalta ja omaisuusrikokset)
- päihteiden käyttöön liittyvät vakavat tilanteet

7

Poikkeusolojen (pandemia, sotatila) vaikutukset toimintaan

Lisätietoa esimerkiksi seuraavista lähteistä:

Anon. Työturvallisuuspakki. <https://tyoturvallisuuspakki.fi/riskienhallinta/> Luettu 19.2.2024.

Anon. (2015). Riskien arviointi työpaikalla -työkirja. Sosiaali- ja terveysministeriö, Työsuojeluosasto. Työturvallisuuskeskus.

Leino, M., & Lindfors, E. (arvioinnissa). Oppimisympäristön turvallisuuden osa-alueet ja tilannekuva – perusopetuksen turvallisuuden hallintaa turvallisuusilmoitusten perusteella. Hallinnon Tutkimus.

Sadiq, N. (2019). Establishing an occupational health and safety management system based on iso 45001. IT Governance Ltd.

Työturvallisuuskeskuksen verkkosivuilta: työturvallisuus/vastuut ja velvoitteet.
<https://ttk.fi/tyoturvallisuus/vastuut-ja-velvoitteet/tyonantajan-yleiset-velvollisuudet/vaarojen-tunnistaminen-ja-riskien-arviointi/#riskien-suuruuden-ja-merkittävyyden-maarittaminen>